

« بررسی تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی بر رفتار باروری در ارومیه »^۱

نادر مطیع حقی شناس^۲

چکیده

این مطالعه تأثیر فاکتورهای اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی بر رفتار باروری را در ارومیه بررسی می نماید. تأثیرات آنان بر روی رفتار باروری با اطلاعات بدست داده شده از ۵۰۰ نمونه شهری از زنان واقع در سن باروری ۴۹-۱۵ ساله شهر ارومیه براساس آمار سرشماری ۱۳۷۵ که چارچوب نمونه گیری طرح بر آن پایه استوار بود، مورد واکاوی قرار گرفت. تجزیه و تحلیل، متکی بر داده های تاریخچه زایمان بوده و با استفاده از تکنیکهای آماری پیشرفته یافته های زیر به دست داده شده است:

۱. به دلیل اثر قوی و معنادار سطح تحصیلات زنان، این متغیر بعنوان مهمترین عامل و سرعت دهنده اصلی در کاهش باروری پایدار در ارومیه ملاحظه گردید.
۲. اثر اشتغال زن بر روی شاخص تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده (CEB) از نظر آماری معنی دار نگردید.
۳. سن زنان در اولین ازدواج تأثیر معناداری روی شاخص سنجش رفتار باروری داشته و جهت تأثیر منفی بوده است؛ زمانیکه این متغیر را به عنوان متغیر کنترل و جانبی وارد تحلیل نموده، به لحاظ آماری تغییر چشمگیری در رابطه سطح تحصیلات زنان و باروری آنان حاصل نگردید.

واژگان کلیدی

سنجش رفتار باروری، عوامل اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی، ارومیه

۱- این مقاله، خلاصه ای از رساله کارشناسی ارشد نویسنده در رشته جمعیت شناسی است که در آبان ماه سال ۱۳۷۹ به معاونت تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز ارائه شده است.

۲- کارشناس ارشد جمعیت شناسی و کارشناس مرکز مطالعات و پژوهشهای جمعیتی آسیا و اقیانوسیه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مقدمه

تسریع و تسهیل تکاپوی جهانی به لحاظ شناخت و آگاهی یافتن از واکنش‌های جمعیتی و رابطه آن با سایر عوامل در زمره نیازهای اصلی جامعه جهانی در دستیابی به توسعه پایدار است.

محوریت جمعیت و شناخت‌های جمعیتی برای علوم اجتماعی از آنجا ناشی می‌گردد که میان مسائل جمعیتی و مسائل اجتماعی به طور اعم و مسائل اقتصادی، سیاسی، جامعه شناختی و مردم شناختی بطور اخص، چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی، ارتباط تنگاتنگ و پیوندی ناگسستنی وجود دارد.

باروری، مرگ و میر و مهاجرت از عناصر پویای تحلیل جمعیت هستند. پژوهش متمرکز بر موضوعات و عناصر جمعیتی، به ویژه در خصوص رفتار باروری که دارای نقش اساسی و تعیین کننده در نوسانات جمعیتی هر کشوری است به لحاظ واکنش‌های دموگرافیکی، نسبت به دیگر عناصر از اهمیت وافری برخوردار می‌باشد.

اهمیت باروری به عنوان مهمترین عامل تغییر در ساخت و اندازه جمعیت موجب شده تا مطالعات مربوط به باروری و عوامل تأثیر گذارنده بر آن جایگاه ویژه‌ای را در مطالعات جمعیت شناختی به خود اختصاص دهد.

پژوهش در جنبه‌های مختلف جمعیتی همانند باروری، مرگ و میر، مهاجرت و ترکیب اقتصادی، اجتماعی به کمک روش‌های آماری پیشرفته و استفاده از مدل‌های جمعیتی می‌تواند گام مؤثری در راستای طراحی و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های جمعیتی تلقی گردد.

مطالعه حاضر سعی براین دارد که علاوه بر شناخت سیمای کلی رفتار باروری در شهر ارومیه، نقش خصوصیات مختلف اقتصادی، اجتماعی را نیز در روند میزان باروری مورد ارزیابی قرار دهد.

مطالعه حاضر، در چارچوب یک واکاوی علمی، دارای دو جنبه علمی و عملی است؛ از یک طرف تلاشی در جهت تبیین تأثیر معرف‌های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی بر رفتار باروری است؛ از سوی دیگر، بعد از شناخته شدن شاخص‌ها و اثرات آنان بر رفتار باروری،

می‌توان نتایج حاصله را در ارتباط با برنامه های اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و بهداشتی دولت به کار گرفت.

انگیزه اصلی این تحقیق آن است که بتواند ضمن بررسی و شناسایی اثرات موصوف بر رفتار باروری، با استفاده از تکنیک های آماری پیشرفته، با نگرش به حساسیت افتراقی در حوزه جمعیت شناختی، در این مورد، یک الگوی عملی برای مطالعه رفتار باروری در ایران به دست دهد.

زمینه های تجربی تحقیق

در پژوهشی که آقای منصوریان در سال ۱۳۷۴ تحت عنوان " مطالعه ریسک نسبی زاد و ولد در ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی" براساس داده‌های تاریخچه زایمان ۲۵۱۱ نفر زن که توسط مرکز جمعیت شناسی دانشگاه شیراز در سال ۱۳۶۸ بدست داده شده بود، با ایده و هدف بررسی تأثیر عوامل اقتصادی اجتماعی و جمعیتی بر فاصله‌گذاری مولید در بین زنان استان فارس و یافتن تأثیر نقش تحصیلات زنان بر رفتار باروری آنها قبل و بعد از انقلاب اسلامی صورت دادند، به نتایج زیر دست یافتند:

- اثر سن ازدواج بر فاصله‌گذاری مولید روندی کاهشی داشته است.
- متغیرسن در اولین ازدواج، یک تأثیر معناداری روی ریسک اولین تولد داشته و جهت تأثیر آن مثبت بوده است.
- تحصیلات زنان، تنها متغیری بود که الگوی تأثیر آن به طور پایدار به روند خود ادامه داده است. (Mansoorian, 1995).

در پژوهشی که خانم هما آقا در سال ۱۳۶۴ تحت عنوان " بررسی باروری در ایران و رابطه آن با شاخص‌های وضعیت اقتصادی، اجتماعی" در قالب یک پروژه وسیع باروری در ایران بدست دادند؛ این بررسی نشان داد که افزایش سطح تحصیل زنان شاغل در مناطق شهری، موجب شده که آنان فرزندان کمتری نسبت به زنان خانه‌دار داشته باشند، اما در مناطق روستایی تفاوت فاحشی میان میزان باروری این دو گروه از زنان شاغل و خانه‌دار، مشاهده نگردید. (آقا، ۱۳۶۴).

در پژوهش دیگری که توسط آقایان مهریار و طبیبیان تحت عنوان "عوامل اقتصادی، اجتماعی و تفاوت های استانی باروری در ایران" در سال ۱۳۷۵ به دست داده شده است، این بررسی نشان داد که سطح شهرنشینی، نرخ اشتغال، نرخ مشارکت نیروی کار و تحصیلات زوجین از مهمترین متغیرها در تبیین تفاوت های باروری استانی در ایران می باشند. یافته های این مقاله، بر این نکته اشاره دارند که در طی ۲۰ سال تغییرات اساسی اقتصادی و اجتماعی در کشور ایران رخ داده و این تغییرات بر روی متغیرهای جمعیتی کشور به شیوه های گوناگونی تأثیر گذاشته است. (Tabibian, M & Mehryar A.H, 1997). در کل، مجموعه ادبیات داخلی و خارجی پژوهش، یک چارچوب جمعیتی و ساختاری اساسی برای تجزیه و تحلیل رفتار باروری و اختلافات مابین زنان بر روی این پدیده را مهیا می نماید؛ از سوی دیگر، ارتباط بالای فاکتورهای سواد و رفتار باروری، به عنوان یافته مشترک، می تواند عامل ارزشمندی در زمینه سیاست ها و برنامه توسعه پایدار مطرح گردد.

چارچوب نظری و روش شناسی تحقیق

اقتصاددانان، جامعه شناسان، دیدگاه های متنوعی را پیرامون تفاوت میزان باروری و تنظیم خانواده میان جمعیت ها و خانوارها ارائه نموده اند که به اهم آنها اشاره می گردد:

نظریه دیویس و بلیک (Davis & Blake)

برطبق نظریه واکنش (*Response Theory*) دیویس، الگوی باروری تابعی از شرایط اقتصادی، اجتماعی است. وی براین باور است که فرآیندهای تغییر و واکنش های جمعیتی نه تنها بازتابی است یعنی با تغییر در یک عنصر از پدیده ای، در دیگر عناصر آن پدیده نیز تغییراتی رخ می دهد، بلکه رفتاری نیز می باشند، و این بدین معنا است که انسان فاعل و تصمیم گیرنده است و در پشت هر رفتاری، فرآیند تصمیم گیری نیز وجود دارد. براساس نظریه دیویس، رفتار باروری شبیه همه رفتارها، قسمت اعظم آن توسط اطلاعاتی که ما دریافت کرده و به پردازش آن پرداخته و سپس به آن عمل می نمائیم، شکل می گیرد. (Davis, 1987). برطبق نظریه دیویس و بلیک، باروری تحت تأثیر مجموعه ای از عوامل

قرار دارد که آنها را " متغیرهای بینابینی " نامیده‌اند؛ متغیرهای میانی که توسط آنها عوامل و مؤلفه‌های اجتماعی بر رفتار باروری تأثیر می‌گذارند عبارتند از:

عواملی که روی آمیزش جنسی تأثیر می‌گذارند (متغیرهای آمیزش جنسی)

الف) متغیرهایی که بر تشکیل و انحلال خانواده (واحد تولیدمثل) حاکم‌اند.

۱. سن در اولین ازدواج

۲. تجرد قطعی (درصد زنانی که هرگز ازدواج نکرده‌اند)

۳. تعداد سال‌های ازدواج

- گسیختگی خانواده بر اثر طلاق یا جدائی

- گسیختگی خانواده بر اثر فوت شوهر

ب) متغیرهایی که بر آمیزش جنسی در خانواده مؤثرند:

۴. خودداری ارادی

۵. خودداری غیر ارادی (به علت بیماری، جدائی موقت ولی غیر قابل اجتناب)

۶. فراوانی آمیزش جنسی

متغیرهایی که بر معرض حاملگی قرار گرفتن مؤثرند (متغیرهای حاملگی)

۷. بارآوری یا نابارآوری - متأثر از سبب‌های ناخواسته، غیر ارادی

۸. استفاده یا عدم استفاده از وسایل جلوگیری از حاملگی

۹. بارآوری یا نابارآوری - متأثر از علت‌های ارادی (عقیمی، اقدامات پزشکی)

متغیرهایی که بر وضع حمل موفقیت آمیز مؤثرند (متغیرهای وضع حمل)

۱۰. سقط جنین حاصل از علت‌های غیر ارادی

۱۱. سقط جنین حاصل از علت‌های ارادی. (Bongaarts, 1983).

کول (Coale) عمومیت تئوری انتقال جمعیتی را در سه پیش شرط قابل تأمل برای

کاهش اساسی باروری در فرآیندهای زناشوئی بدست داده است:

• باروری بایستی همراه با یک حساسگری و انتخاب آگاهانه باشد، به عبارتی

سود و زیان برای عرضه فرزند به عنوان یک عنصر معتبر در رفتار باروری در

نظر گرفته شود.

- کاهش باروری بایستی سودمند باشد، به عبارتی درک شرایط اقتصادی و اجتماعی با روند کاهش باروری مد نظر قرار گیرد.
- تکنیک های مؤثر در کاهش باروری بایستی در دسترس باشد، به عبارتی رویه هایی که به جلوگیری از بارداری پرداخته است، شناخته شود (Coale, 1973)

پیش فرض ها و فرضیات تحقیق

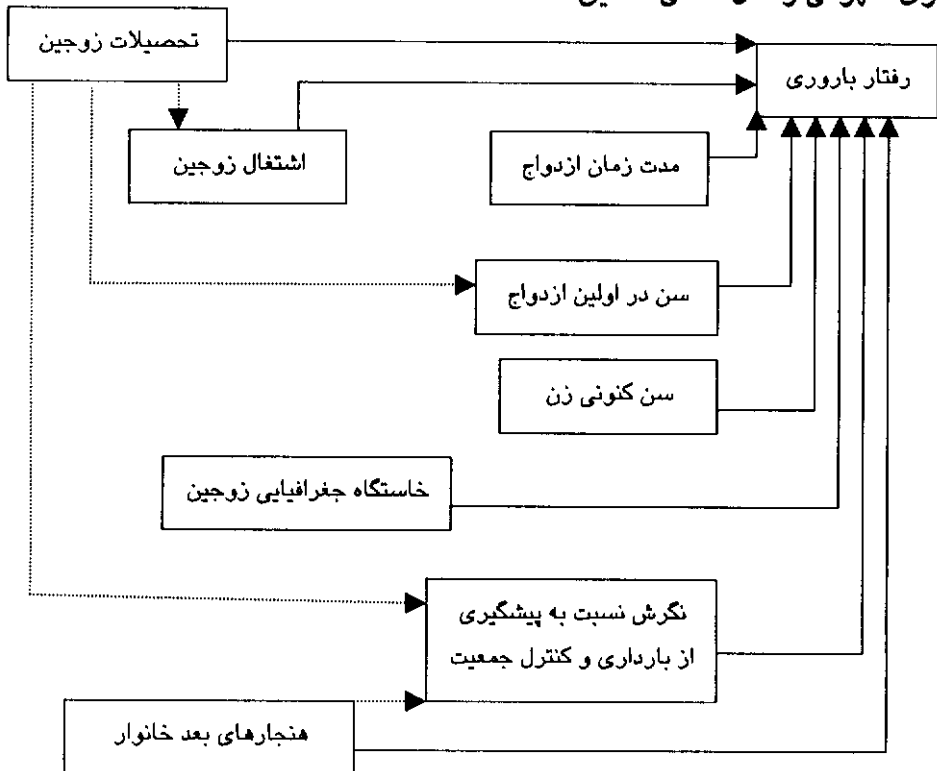
با عنایت به پشتوانهٔ تئوریک و نیز تأکید بر تحقیقات دیگران، دو پیش فرض اساسی این تحقیق عبارت است از:

- سطح آگاهی و نوع نگرش زوجین در میزان باروری و عرضه و تقاضا برای فرزند مؤثر است و این فاکتور در ارتباط مستقیم با سطح تحصیلات آنان می باشد.
 - فلسفهٔ مالتوزیانیسم اشتغال و خروج تصنعی زن از حریم خانه و ورود به فضای اشتغال در جامعه و افزایش مشارکت آنان در ابعاد اجتماعی و اقتصادی در نگرش نسبت به هنجارهای بعد خانوار و تنظیم خانواده بی تأثیر نیست.
- فرضیاتی که در اینجا مطرح و در طول مراحل تحقیق به محک آزمایش گذاشته شده و از طریق تحلیل آماری به اثبات یا رد آنها پرداخته می شود، عبارتند از:
۱. چنین به نظر می رسد هر چه که میزان تحصیلات زنان بالاتر باشد، باروری آنها کمتر خواهد بود.
 ۲. چنین به نظر می رسد که سن ازدواج زن با باروری او رابطهٔ معکوس دارد.
 ۳. چنین به نظر می رسد باروری زنانی که دارای خاستگاه شهری هستند نسبت به زنانی که دارای خاستگاه روستائی می باشند، کمتر است.
 ۴. چنین به نظر می رسد که شاغل بودن زن، رابطهٔ منفی با باروری او دارد.
 ۵. چنین به نظر می رسد که بین طول سال های همسر داری و باروری رابطهٔ مستقیمی وجود دارد.
 ۶. چنین به نظر می رسد که آگاهی از روش های جلوگیری از حاملگی بر باروری تأثیر منفی دارد.
 ۷. چنین به نظر می رسد هر چه بعد خانوار مطلوب زنان کوچکتر باشد، باروری آنها روند نزولی پیدا می کند.

رهیافت ترکیبی

برای تبیین نظری سطح باروری در یک جامعه نباید متکی به دیدگاه واحدی گردید، چرا که جامعیت خود را از دست خواهد داد، با عنایت به اینکه رفتار باروری تا اندازه زیادی متأثر از عواملی است که در ارتباط با محیط اجتماعی - اقتصادی فرد مانند میزان تحصیلات، خاستگاه جغرافیایی، وضعیت مسکن، درآمد، مذهب و نگرش های مربوط به اندازه مطلوب خانواده (بعد آرمانی) قرار دارد، از این رو در این مجموعه تلاش شده تا در قالب یک رهیافت ترکیبی عمل شود.

الگوی مفهومی و مدل اصلی تحقیق

الگوی عمومی بازخوردهای طبیعی متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و بینابینی تأثیرگذار بر رفتار باروری در ارومیه

روش شناسی تحقیق

ملاحظات کلی

جامعه آماری شامل تمامی زنان ازدواج کرده ۴۹-۱۵ساله (*Ever Married Women*) شهر ارومیه می باشد که براساس آخرین سرشماری کشور در سال ۱۳۷۵، کل جمعیتی که در این گروه سنی مورد مطالعه قرار می گیرند ۹۴۲۸۸ نفر به دست داده شده است. نمونه گیری تحقیق براساس نمونه گیری خوشه ای - تصادفی صورت گرفته است. برای تعیین حجم نمونه برپایه فرمول عمومی کوکران و جداول بدست داده شده برای این کار عمل شده و با در نظر گرفتن روائی تحقیق و افزایش سطح اطمینان، تعداد ۵۰۰ نمونه انتخاب گردید. واحد مطالعه در این تحقیق براساس تخمین یک تولد زنده برای جمعیت مورد بررسی است.

مقوله های موردبررسی در تحقیق

رفتار باروری

رفتار باروری یکی از فرآیندهای پویای جمعیتی است و آن عبارت است از تولد واقعی یا تولد و تناسل یک فرد یا یک گروه اجتماعی بدون در نظر گرفتن توان باروری فردی زنان، در باروری عمل واقعی تولدمورد نظراست. باروری، شاخصی است که در آن توجه مطالعه کننده در امر تولد کودک، روی مادر، شخصی که کودک را به دنیا می آورد متمرکز می شود. اگر باروری در معنای توانائی طبیعی وزیستن زن برای به دنیا آوردن فرزند باشد، توان و قابلیت باروری^۱ و اگر در مفهوم اجتماعی یعنی تعداد کودکی که زن در شرایط اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی جامعه به دنیا می آورد، باروری اجتماعی^۲ نامیده می شود.

1 -Fertility

2 -Fecundity

شاخص سنجش رفتار باروری

برای بررسی رفتار باروری در این تحقیق، شاخص تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده (CEB) مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفته است.

شاخص های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی

شاخص های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی در این تحقیق که به عنوان متغیرهای مستقل طراحی شده اند به متغیرهای اطلاق می گردد که بر باروری اثر می گذارند که در قالب متغیرهای زمینه ای (Background Variables) اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (اشتغال، تحصیلات، خاستگاه جغرافیایی، هنجارهای بعد خانوار) و متغیرهای واسطه ای (Intervening Variables) جمعیتی نظیر سن کنونی زن، سن در اولین ازدواج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در این تحقیق سعی شده است ضمن ارائه یک آمار توصیفی با استفاده از تکنیک های آمار استنباطی، ضریب همبستگی مرتبه صفر و بالاتر، تحلیل واریانس، رگرسیون چند متغیری و تحلیل مسیر به تجزیه اطلاعات و آزمون فرضیات پرداخته شود.

یافته های تحقیق

جدول شماره (۱) توزیع فراوانی گروه های سنی جمعیت مورد بررسی را برحسب تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده (CEB) و فرزندان زنده در زمان بررسی را در ارومیه نشان می دهد. همانطوری که ملاحظه می شود بالاترین درصد از کل جمعیت مورد بررسی مربوط به گروه سنی ۲۹-۲۵ ساله با ۲۸ درصد می باشد. همچنین بیشترین درصد فرزندان زنده به دنیا آمده و زنده در زمان بررسی نیز تعلق به این گروه سنی است که به ترتیب ۲۶/۶ درصد و ۲۵/۵ درصد را به خود اختصاص داده است. تأمل در ارقام نشان می دهد که متوسط فرزندان زنده به دنیا آمده در گروه های سنی موصوف، حاکی از روند طبیعی زادوولد دارد. همچنین تفاوت متوسط فرزندان زنده به دنیا آمده و زنده در زمان بررسی آشکار می سازد که بیشترین تفاضل مربوط به گروه سنی ۳۹-۳۵ ساله است که تفاوت ۰/۴

درصدی را نشان می دهد؛ تنها گروه سنی که تغییری در آن صورت نگرفته است، تعلق به گروه سنی ۴۴-۴۰ ساله دارد.

جدول شماره ۱: توزیع گروه های سنی جمعیت مورد بررسی برحسب تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده و فرزندان زنده در زمان بررسی در شهر ارومیه

گروه سنی	فراوانی	درصد	فرزندان زنده به دنیا آمده (CEB)	درصد	متوسط فرزندان زنده به دنیا آمده برای هر زن	فرزندان زنده در زمان بررسی	درصد	متوسط فرزندان زنده در زمان بررسی	تفاوت متوسط فرزندان Δx
۳۵-۳۹	۶۸	۱۳/۶	۲۰۸	۱۹/۸	۳/۰	۱۷۸	۱۹/۴	۲/۶	۰/۴
۳۰-۳۴	۹۹	۱۹/۸	۲۶۱	۲۵/۰	۲/۶	۲۲۶	۲۴/۶	۲/۳	۰/۳
۲۵-۲۹	۱۴۰	۲۸/۰	۲۷۹	۲۶/۶	۲/۰	۲۳۴	۲۵/۵	۱/۷	۰/۳
۲۵-۲۹	۱۰	۲/۰	۳۱	۳/۰	۳/۱	۲۸	۳/۰	۲/۸	۰/۳
۲۰-۲۴	۱۲۴	۲۴/۸	۱۴۴	۱۳/۷	۱/۲	۱۳۲	۱۴/۴	۱/۰۶	۰/۱۴
۱۵-۱۹	۳۸	۷/۶	۴۴	۴/۲	۱/۱۵	۴۰	۴/۳	۱/۰۵	۰/۱
۲۰-۲۴	۲۱	۴/۲	۸۱	۷/۷	۳/۸	۸۱	۸/۸	۳/۸	۰/۰
جمع	۵۰۰	۱۰۰	۱۰۴۸	۱۰۰		۹۱۹	۱۰۰		

- میانگین مدت زمان ازدواج (طول سالهای همسر داری) در جمعیت مورد مطالعه برابر با ۹/۰ سال بدست داده شد.
- در جمعیت مورد مطالعه میانگین سن در اولین ازدواج ۱۹/۸ سال و نما برابر با ۱۸ سال برآورد شد.
- نقش مراکز بهداشت و تنظیم خانواده نسبت به سایر فاکتورهای منابع آگاهی در اتخاذ تصمیم اولیه در باب روش های پیشگیری از حاملگی با اختصاص ۲۷/۲ درصد بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است.
- توزیع نشان داد که یک همگرایی نظری قطعی در باب همسان همسری براساس خاستگاه جغرافیائی و سطح تحصیلات در شهر ارومیه به چشم می خورد.

- توزیع فراوانی جمعیت مورد بررسی بر اساس ترجیح جنسی فرزند نشان داد که جنسیت فرزند برای زوجین تفاوتی ندارد و بالاترین درصد را داراست.
- میانگین برآورد شده برای سن مادر در تولد اولین فرزند برابر با ۲۱/۵ سال به دست داده شد.
- میانگین بعد خانوار مطلوب برابر با ۱/۹ فرزند تخمین زده شد.
- توزیع فراوانی جمعیت مورد بررسی برحسب آشنائی و استفاده از روش های پیشگیری از حاملگی و فاصله گذاری بین موالید با روش پاسخ های چندگانه نشان داد که بالاترین درصد مربوط به روش استفاده از قرص بوده است.

نتایج آزمون فرضیات تحقیق

- برونداد جدول ماتریس همبستگی نشان داد که به ترتیب متغیرهای مدت زمان ازدواج و سن کنونی زن دارای بالاترین ضریب همبستگی با تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده بوده و از نظر آماری معنادار می باشند.
- برونداد ضریب همبستگی جزئی (تفکیکی) مرتبه بالاتر نشان داد زمانی که متغیر سن در اولین ازدواج به عنوان متغیر کنترل وارد گردید، تغییر محسوسی به لحاظ آماری در رابطه اولی ایجاد نگردید.
- بروندادهای تحلیل واریانس، آزمون T برای سنجش تفاوت میانگین نمونه های مستقل عوامل اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی با شاخص رفتار باروری نشان دادند که تمام فرضیات تحقیق به جز فرضیه اشتغال زن، تأثیر معناداری بالائی را در سطح بیش از ۹۹/۹ درصد به لحاظ آماری نشان داده و تأیید شدند. فرض تحقیق ارتباط بین متغیر اشتغال زن با تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده از نظر آماری معنادار نگردید و پیش فرض آن نیز اثبات نشد.

نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره

برای انجام تحلیل رگرسیون چند متغیره جهت پیش بینی متغیرراهر، رفتار باروری به صورت تابعی از عوامل اقتصادی، اجتماعی و بینابینی جمعیتی ارزیابی شده است. جدول شماره (۲) بروندادهای تحلیل رگرسیون چند متغیره را به روش گام به گام نشان می دهد.

جدول شماره ۲: برون داده‌های تحلیل رگرسیون چند متغیره تابع فرزندان زنده به دنیا آمده بر اساس شاخص های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی در جمعیت مورد مطالعه

متغیرهای مدل	b	SE b	T	Sig.T	R ²	ΔR^2
مدت زمان ازدواج	۰/۱۲	۰/۰۰۹	۱۲/۷	۰/۰۰۰	۰/۵۲۷۶	-
تحصیلات زنان	-۰/۲۴	۰/۰۴۶	-۵/۲	۰/۰۰۰	۰/۵۶۴۸	۰/۰۳۷۲
سن در زمان بررسی	۰/۰۳	۰/۰۰۸	۳/۳	۰/۰۰۱	۰/۵۷۶۱	۰/۰۱۱۳
اشتغال شوهر	-۰/۰۷	۰/۰۲۴	-۲/۹	۰/۰۰۴	۰/۵۷۹۸	۰/۰۰۳۷
تحصیلات شوهر	-۰/۱۱۶	۰/۰۴۶	-۲/۵	۰/۰۱۳	۰/۵۸۵۰	۰/۰۰۵۲
$a = ۱/۷۶$ $Sig. = ۰/۰۰۰$						
$Durbin - Watson Test = ۲/۰۲$						

ارزیابی برون داده‌های تحلیل رگرسیونی با روش گام به گام نشان می دهند که با وارد نمودن متغیرهای مستقل به مدل، ۶۰ درصد از تغییرات رفتار باروری به وسیله ۵ متغیر موصوف قابل تبیین است. شاخص دوربین - واتسون ۲/۰۲ به دست داده شده که حاکی از فقدان همبستگی سری یا خود بستگی است. با استفاده از سطح معنا داری آزمون T در تحلیل خط رگرسیون می توان گفت که خط رگرسیون در سطوح ۹۵ و ۹۹ درصد معنی دار و قابل اعتماد است، لذا برای پیش بینی می توان از آن استفاده نمود.

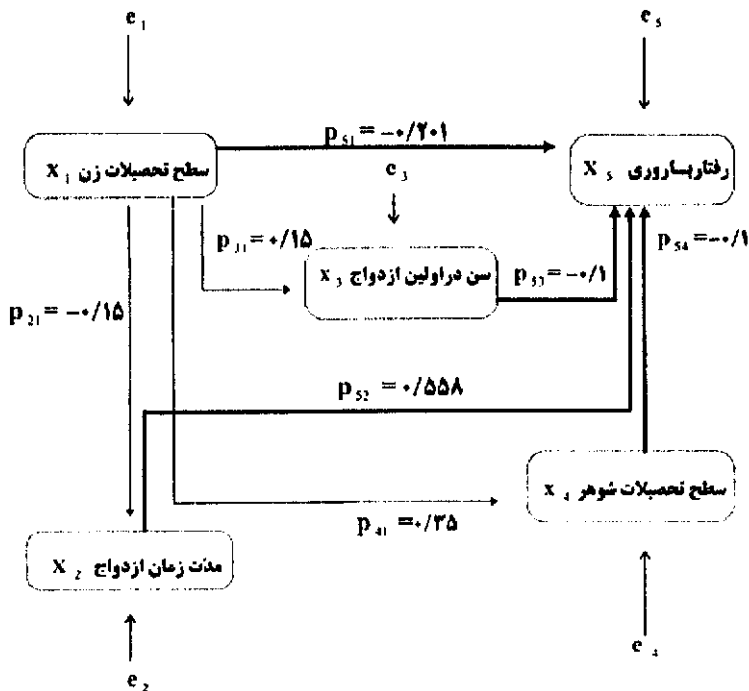
برونداد رگرسیونی نشان می دهد که مهمترین پیش بینی کننده رفتار باروری، مدت زمان ازدواج است و با عنایت به اینکه واریانس تبیین شده توسط رشته متغیرهای مستقل موصوف بیشتر است ($R = 0/60$)، مدل از قدرت بالائی برخوردار است.

نتایج تحلیل آماری مسیر

تکنیک آماری مسیر ما را قادر می سازد اهمیت نسبی پیوندهای مستقیم و غیرمستقیم متغیرها را ارزیابی نمائیم و بدین ترتیب به فهم ساز و کار علی در بین متغیرها و همچنین به ارزیابی میزان تناسب مجموعه ای از داده ها با مدل کمک نماید. در محاسبه ضرایب مسیر از

ضرایب استاندارد رگرسیونی B استفاده می شود و با استفاده از آن می توان اثر هر متغیر را تعیین نمود.

دیاگرام مسیر تأثیر علی متغیرهای عمده اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی بر رفتار باروری در شهر ارومیه

دیاگرام مسیر برپایه دو مفروض اساسی ترتیب علی و بستگی علی عمل شده و مؤثرترین عامل مدت زمان ازدواج برآورد گردید. بررسی ضرایب تأثیر مستقیم شاخص های عمده اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی بر رفتار باروری نشان می دهند که یک واحد تغییر انحراف معیار در شاخص های موصوف، همراه با $0/51$ تغییر در رفتار باروری بوده است. درکل، با عنایت به اینکه میزان کل اثر علی مستقیم و غیر مستقیم برابر با

۱ - ضرایب بتا (B)، ضرایب استاندارد تفکیکی رگرسیونی است که مبین تغییرمتوسط در Y است که در ازای یک واحد تغییر انحراف معیار در X حاصل می شود.

$b = 0/38$ و نیز میزان تأثیر غیرعلی (کاذب) برابر با $C = 0/06$ برآورد شده است، پس می توان گفت اولاً مدل مسیر، مدل قابل قبولی است، ثانیاً براساس واریانس تبیین شده ($R = 0/40$) قدرت مدل نیز بالاست و مدل برازندگی آماری دارد. واریانس های تبیین نشده (E) یا در ارتباط با عوامل و کمیت های ناشناخته بوده و یا باقیمانده هایی بوده اند که توسط متغیرهای متقدم مدل تبیین نگردیده اند. به دلیل همین کمیت خطای مدل تئوریک، قدرت تبیین کننده های موصوف، در رابطه با واریانس تبیین شده در معادلات رگرسیونی، روند کاهشی را نشان می دهند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

- متغیر تحصیلات زنان بعنوان مهمترین عامل و سرعت دهنده اصلی در کاهش باروری شناخته شد و نشان داد که الگوی تأثیر آن به طور پایداری به روند خود ادامه داده است.
- بررسی نشان داد که سن در اولین ازدواج و سن کنونی، یک تأثیر معناداری بر رفتار باروری داشته و جهت تأثیر به ترتیب منفی و مثبت بوده است.
- در الگوی پیش بینی آماری، اثر اشتغال زنان بر روی شاخص تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده از نظر آماری معنادار بدست داده نشد و تنها فرضیه ای بود که پس از آزمون، اثبات نشد.
- از نقطه نظر تکنیک آماری رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر، متغیر مدت زمان ازدواج به عنوان مهمترین پیش بینی کننده و مؤثرترین عامل در تبیین رفتار باروری در ارومیه شناخته شد.
- تحلیل مدل رگرسیونی نشان داد که متغیرهای منتخب مورد سنجش با روش گام به گام در حدود ۶۰ درصد تغییرات در رفتار باروری را برآورد نمودند و درصد مابقی در ارتباط با کمیت های ناشناخته و عوامل دیگر بود.
- بررسی نشان داد شوهرانی که دارای تحصیلات می باشند، خواست های همسرانشان را برای داشتن اندازه خانواده کوچکتر تقویت می نمایند.
- بررسی بر این نکته تأکید اساسی دارد که شناخت مکانیزم های ارتباطی سطح خرد به سطح کلان از جمله نقش اصلی وسایل ارتباط جمعی و الکترونیکی، نقش برجسته مراکز بهداشت و تنظیم خانواده و از همه مهمتر بسط تفکر تقدم اندیشه بر عمل و امید به ارتقاء اجتماعی می تواند گام های مؤثری در فرمول بندی سیاست های باروری در سطح ملی و ناحیه ای به شمار آید.

منابع فارسی

- ۱- آقا (ه)، (۱۳۶۴)، "بررسی باروری در ایران و رابطه آن با شاخص های وضعیت اقتصادی و اجتماعی"، شیراز، مرکز جمعیت شناسی دانشگاه شیراز.
- ۲- پورانصاری (ز)، (۱۳۶۸)، "باروری و جمعیت"، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
- ۳- تقوی (ن)، (۱۳۷۸)، "جمعیت و تنظیم خانواده"، تبریز، نشر جامعه پژوه و دانیال، چاپ سوم.
- ۴ - دواس، دی، اس (۱۳۷۶)، "پیمایش در تحقیقات اجتماعی"، هوشنگ ناییبی، تهران، نشرنی، چاپ غزال، چاپ اول.
- ۵- منصورفر (ک)، (۱۳۷۶)، "روش های آماری"، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ چهارم.

منابع انگلیسی

- 6- Bongaarts,j(1983), "Fertility, Biology and Behavior", Academic Press, Inc.London Ltd. Pp.2-3.
- 7- Bryman, A,et al.(1994), "Quantitative Data Analysis for Social Scientists", London, New York.
- 8- Coale,A,j(1973), 'In proceeding of Iussp, International Population Conference (Lee`ge, Belgium), pp.53-72.
- 9- Davis,K,' The Theory of Change and Response in Modern Demographic History' In Menard,S.W, et al.(1987), "Perspective On Population" Chapter 5 , pp.37-41.
- 10-Mansoorian ,M.K.(1995), "Analysis of Relative Risks of Early Births in Iran Before and After the Islamic Revolution", in Journal of Social sciences and Humanities, Vol,11, Nos.182 Fall & Spring 1995-1996.
- 11-Mehryar, A,H,et al.(1995), "Provincial Differences in Fertility in Iran (1976-1991)", Tehran: Institute for Research On Planning & Development, Working Paper No.5.
- 12-Tabibian ,M, et al. (1997)," Socio - Economic Factors and Provincial Differences in Fertility in Iran", Tehran: Institute for Research on Planning & Development, Working Paper No.16.